

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

УДК 782.1(=161.2)(100)

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vas.27.2025.16-28>

ПРОПАГУВАННЯ ХОРОВОЇ ТВОРЧОСТІ КОМПОЗИТОРІВ “ПЕРЕМИСЬКОЇ ШКОЛИ” ТА ЇХ ПОСЛІДОВНИКІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ДІАСПОРІ

Ганна КАРАСЬ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1440-7461>

*Карпатський національний університет імені Василя Стефаника,
кафедра методики музичного виховання та диригування,
вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, Україна, 76000
e-mail: hanna.karas@cnu.edu.ua*

Висвітлено творчість представників “перемиської школи” (Михайла Вербицького, Івана Лаврівського) та їх послідовників (Віктора Матюка, Порфирія Бажанського, Сидора Воробкевича, Йосипа Кишакевича), що зумовлена прагненням осмислювати це явище у контексті присутності її у світовому культурному просторі. Метою нашої розвідки є дослідження поширення хорових творів зазначених композиторів в українській діаспорі. З’ясовано, що вони були фактором збереження української національної ідентичності і пропагувалися за межами України з кінця ХІХ та впродовж всього ХХ ст. Процес дослідження простежено в контексті різних країн (Австрії, Чехословаччини, Польщі, Італії, США, Канади, Великої Британії), хорових колективів та окремих диригентів. Звернено увагу на виконання творів представників “перемиської школи” та їх послідовників під час відзначення 1000-ліття хрещення Руси-України. Поєднано загальнонаукові та спеціальні мистецтвознавчі, зокрема історико-культурологічний та феноменологічний методи. Зазначений методологічний підхід надає змогу розглянути популяризацію творчості композиторів “перемиської школи” як результат зусиль представників різних сфер музичного мистецтва (диригентів, учасників хорових колективів, музикознавців, критиків), створення культурно-музичної практики в умовах еміграції як феноменального явища. Наукова новизна дослідження полягає у комплексному висвітленні резонансу творчості композиторів “перемиської школи” у світі на основі мало вивчених і нових джерел та введенні їх до наукового обігу. Актуалізація хорової спадщини композиторів “перемиської школи” українською діаспорою в умовах еміграції була фактором збереження її національної і культурної ідентичностей, маніфестацією незламності духу нашого народу, який боровся за незалежність і свободу, засобом популяризації і утвердження її у світовому культурному просторі.

Ключові слова: композитори, “перемиська школа”, хорові твори, хорове виконавство, українська діаспора.

Розквіт українського музичного життя у Перемишлі в першій половині XIX ст., так звана “Перемиська доба”, зумовив могутній поштовх культурному та національному відродженню українців Галичини. Особливо важливою у цьому процесі була роль української греко-католицької церкви на чолі з єпископом Іваном Снігурським. У цей період засновуються перші музичні та освітньо-виконавські інституції – Дяко-вчительський інститут (1817), катедральний хор (1828) і хорова школа (1829). Юрій Ясіновський наголошує, що за активної участі вихованців інституту був створений хор, “...найздібніші учасники якого – Михайло Вербицький та Іван Лаврівський – співаючи та орієнтуючись на спадщину великого Дмитра Бортнянського, не лише відродили національні професійні основи української музики, але й сформували так звану перемиську композиторську школу” [29].

Любов Кияновська на основі тривалого і багатоаспектного вивчення творчої спадщини представників “перемиської школи” розглядає цей композиторський напрям “як культурологічну, естетико-філософську категорію”, “філософсько-суспільний феномен”, що враховує “її широкий європейський контекст та спеціальну роль в історії української культури загалом” [10].

Жанрово-стильові моделі представників “перемиської школи” (М. Вербицького, І. Лаврівського) та їх послідовників (В. Матюка, П. Бажанського, С. Воробкевича, Й. Кишакевича), сформовані під впливом західно-європейської хорової літератури й пісень, що виконувалися в чоловічих хорових товариствах Німеччини (*Liedertafel*), вирізнялися строфічністю форми, легкістю хорової фактури та чотириголосним складом. Засади романтизму, утверджені М. Вербицьким та однодумцями, позначилися на художньому світобаченні композиторів кінця XIX–XX ст. Хорові твори представників “перемиської школи” та їх послідовників пропагувалися українською діаспорою з кінця XIX і впродовж усього XX ст.

Австрія. Найдавнішою українською церквою за межами автохтонних земель є церква св. Варвари у Відні (від 1774 р.), що збереглася до сьогодні як греко-католицький осередок і один із світових духовних центрів українства. При ній упродовж понад двох століть (від 1803 р.) діє церковний хор, завдяки якому акумульовано надбання національної культури, що репрезентуються світовій спільноті та водночас є взірцем для подібних колективів української діаспори. Л. Кияновська вважає, що художній рівень цього хору на початку XIX ст. був дуже високим, оскільки до його складу в 1809 р. перейшли численні учасники придворної капели князя Андрія Розумовського – високомистецького колективу [11, с. 18]. Тоді у репертуарі хору переважали твори Д. Бортнянського та М. Березовського. Саме цим співом захопився тодішній парох І. Снігурський, майбутній єпископ. Отже, богослужбово-музичний ідеал хорового звучання капели не тільки зберігався завдяки хору церкви св. Варвари, а й був запроваджений єпископом І. Снігурським у Галичині під час формування “перемиської школи”, яка, за висловом дослідниці, “визначила парадигму розвитку галицького хорового мистецтва на наступний період” [8, с. 78]. Наприкінці XIX ст. у хорі, яким опікувався о. Володимир [Домет] Садовський (від 1894 р.), співали не лише українці

(русини), а й словаки, хорвати, чехи та німці. До творів Д. Бортнянського, М. Березовського тоді долучили “Службу Божу” о. М. Вербицького. 2 травня 1899 р. у Великому залі Віденського купецького союзу відбувся самостійний духовний концерт хору, в якому виконувався твір “Свят” М. Вербицького. Вершиною діяльності мішаного хору при церкві св. Варвари під керівництвом о. В. Садовського став концерт 17 квітня 1900 р. в залі “Bosendorfer’a” під протекторатом архикнягині Марії-Валерії на користь католицької молоді. У програмі концерту був твір “Іже херувими” М. Вербицького-В. Садовського [5, с. 131]. Традиція виконання творів композиторів “перемиської школи” тривала під багаторічним керуванням Андрія Гнатишина (1906–1995), який вбачав своє першочергове завдання в збереженні унікального українського духовного співу. В репертуарі колективу й надалі залишалися Літургія М. Вербицького та оригінальні твори С. Воробкевича.

З Віднем пов’язана діяльність культурно-просвітницького товариства студентів-українців з Галичини “Січ”, заснованого у 1868 році. “Український Мужеський Хор”, як секція “Січі” став об’єктом уваги віденської преси та австрійських музикантів. Під час Шевченківських концертів січовий хор у березні 1875 р. виконує композиції С. Воробкевича, у 1884 – М. Вербицького. Тож українським хорам у Відні належить першість у пропагуванні творів композиторів “перемиської школи” за межами етнічних українських земель.

У міжвоєнний період важливі культурні осередки української еміграції сформувалися в Чехословаччині. Аналіз програм Шевченківських святкувань засвідчує участь різноманітних хорів, які виконували твори М. Вербицького, С. Воробкевича [2]. Однією із головних постатей українського хорового процесу у післявоєнній Чехословаччині є Л. Довгович. Від 1985 р. він – організатор і керівник Українського мішаного хору “Карпати” в Кошице, з яким виступав в Україні та в багатьох країнах Європи [20]. Хор виконує літургійні твори М. Вербицького. На греко-католицькому богословському факультеті Пряшівського університету (Словаччина) у 1993 р. було створено чоловічий богословський хор св. Романа Солодкоспівця під керівництвом П. Василя [30], у репертуарі якого були твори М. Вербицького.

У міжвоєнний період проявляється діяльність непересічного диригента, основоположника професійного хорового співу в Східній Галичині – Д. Котка (1892–1982) [4]. За зразком українських професійних мандрівних капел перших десятиліть ХХ ст. він створив у 1921 р/ на території *Польщі* (табори Ланьцут, Каліш, Стшалково) та Східної Галичини з інтернованих вояків Української Народної Республіки перший професійний мандрівний український хор. Професійний статус колективу Д. Котка як концертного комерційного підприємства підтверджувався офіційними санкціями польської влади (1924). Концертно-гастрольна діяльність хору Д. Котка проводилася на підставі ліцензії міністерства освіти і патенту на концертування територією всієї тодішньої Польщі. Хори диригента вражали вокальною культурою й високою майстерністю. Коли хор став мішаним (1925), репертуар був доповнений оригінальними творами М. Вербицького, С. Воробкевича та В. Матюка й отримав високу оцінку провідних діячів музичної культури Галичини та Польщі, зокрема Філарета Колесси та Станіслава Людкевича.

У 1923–1939 рр. робота із задоволення матеріальних та духовних потреб української еміграції відбувалася під егідою “Українського Центрального Комітету” – найбільшої організації у Польщі. У 1941–1944 рр. ця культурно-просвітницька місія тривала завдяки Українському освітньому товариству в Ярославі, за якого відбувалися концерти-академії на честь Тараса Шевченка з виконанням “Заповіту” М. Вербицького хорами під керівництвом Осипа Залеського, Ярослава Михальчишина.

Провідним українським церковним хором у повоєнній Польщі був колектив “Горі Серця” з Перемишля під керівництвом Володимира Пайташа, який пропагував твори М. Вербицького, А. Нанке, В. Серсавія, В. Матюка [17, с. 10]. Крім Літургій, у виконанні цього хору звучали концерти релігійної музики. В. Пайташ був великим подвижником української духовної хорової музики в Польщі, а за відданість УГКЦ його двічі арештовували. Після заснування УСКТ В. Пайташ працює в Народному домі Перемишля (з 1956 р.), а в 1957 р., коли були дозволені греко-католицькі богослужіння, організовує і очолює там церковний хор “Горі Серця” [19], з яким гастролював у багатьох воєводствах Польщі.

Чоловічий хор “Журавлі” УСКТ був створений в Сьрудборові біля Варшави під орудою Ярослава Полянського (1972). З 1983 р. його очолював Роман Ревакович. Колектив бере участь у авторитетних польських фестивалях і акціях, здійснює гастролі до США та Канади, записує платівки. Репертуар хору поповнюється творами С. Воробкевича. Я. Полянський плідно працював на ниві музичної фольклористики. Понад 200 пісень він опрацював для хору, упорядкував збірку хорових творів, у якій є обробки народних пісень, зокрема “Що ж я буду, бідний, діяв”, за В. Матюком.

В умовах таборів ДіПі в країнах Європи, зокрема в Німеччині, після Другої світової війни розвивалася музична освіта українців, до якої були залучені колишні професори консерваторій Львова та Києва. Двічі на рік влаштовували публічні академ-концерти. Програми таких виступів засвідчують, що педагогічний репертуар складався з творів західноєвропейської класики та українських композиторів, зокрема В. Матюка. Серед викладачів був композитор та музиколог З. Лисько, який в цей час активно співпрацював із редакцією “Українського Самостійника” (Мюнхен, Німеччина), де систематично публікувалися його статті на музичні теми. Вони були присвячені персоналіям, у тім числі о. П. Бажанському [13]. 1980 р. в Німеччині постає чоловічий хор “Україна” під керівництвом Є. Задарка, в репертуарі якого були літургійні твори М. Вербицького [21].

У духовних навчальних закладах діаспори музичній освіті приділялася увага. Від 1897 р. згідно з окремим актом Папи Льва XIII у *Римі* діє Українська Папська Колегія св. Йосафата, в якій готують священників для України та діаспори. Там діяв хор семінаристів, який, крім богослужінь, часто брав участь у святкових заходах. Так, у програмі святкової академії на прославу митрополита Й. В. Рутського з нагоди 300-річчя від дня його народження (1937) у виконанні хору семінаристів були хорові твори Й. Кишакевича [15, с. 42].

Українська діаспора у США була однією із найбільш організованих. Від 1914 р. там діє організація “Український народний союз” (УНС). Відзначення в 1904 р. першого десятиліття від часу створення засвідчило її потужність. На концерт, який відбувався в найбільшому залі місцевого театру, прибули не тільки українці, а й американці. Хори співали пісні М. Вербицького: “Заповіт” на слова Т. Шевченка та “Ще не вмерла Україна” (текст П. Чубинського). Виконання мистецької програми засвідчило високу музичну культуру українців, яка була відкриттям для американських музикантів [6]. У програмі святкувань з нагоди 60-річного ювілею УНС було виконано кантату Й. Кишакевича “Катерина”.

У 1922 р. створено “Об’єднання українських організацій в Америці” (ОУОА), головну роль у діяльності якої виконував громадський діяч та публіцист Лука Мишуга. ОУОА спільно із НТШ в Америці достойно відзначили в 1964 р. 150-річчя від дня народження Т. Шевченка. В залі Нью-Йорк “Hunter College” відбувся ювілейний концерт за участю хору “Думка” та симфонічного оркестру під керівництвом І. Задорожного, у програмі якого була кантата “Заповіт” М. Вербицького.

Найпоширенішим типом концертно-виконавської діяльності були концерти-академії. Вони передбачали обов’язкові доповідь (реферат), виконання гімну “Ще не вмерла Україна” М. Вербицького та гімну держави, на території якої відбувалося святкування. Вшанування українських поетів Тараса Шевченка, Івана Франка, Маркіяна Шашкевича вже на початку ХХ ст. передбачало в репертуарі твори, написані Миколою Лисенком, М. Вербицьким та іншими на слова цих поетів. Репертуар чоловічих хорів вирізнявся творами С. Воробкевича.

Завдяки сторіччю від дня народження Т. Шевченка в 1914 р. активізувалося музичне життя українців Нью-Йорка. 30 травня у залі “Webster Hall” відбулося величне вшанування Кобзаря за участю багатьох громадських організацій та мистецьких колективів [24]. У програмі святкування об’єднані хорові колективи (товариства “Бесіда” та ін.) і оркестри (товариства ім. М. Лисенка) виконали хорові твори на слова Т. Шевченка – “Заповіт” М. Вербицького, “Гамалія” І. Біликовського. Українське Чикаго гідно відзначало соті роковини смерті Т. Шевченка (1961) – відбулося мистецьке свято в “Orchestra Hall” за участю об’єднаних українських хорів “Сурма” та відділу СУА (дир. Ю. Яримович). У програмі концерту звучала кантата М. Вербицького “Заповіт” [26, с. 16].

Провідним хоровим колективом є “Думка” в Нью-Йорку. Теперішній керівник хору – В. Гречинський – досвідчений хоровий диригент, який докладає зусиль, щоб піднести рівень українського хорового мистецтва у США. У репертуарі хору [16] – понад 400 творів, у тім числі церковна музика І. Лаврівського, хорові п’єси М. Вербицького, а також його кантата “Заповіт”, С. Воробкевича, В. Матюка. Про виступи хору схвально писали не тільки в українських газетах, а й у американських, чеських та італійських джерелах. Хор “Думка” залучався до святкувань національних історичних дат, шевченківських академій у містах США, а також участі в “Службах Божих”. У 1995 р. хору “Думка” з Нью-Йорка присуджено премію ім. М. В. Лисенка за

активну пропаганду української музики в Європі, Америці та Канаді, що є свідченням визнання заслуг хору на рідній землі.

Неодмінна умова розвитку музичної культури – нотовидавнича справа, адже нотні видання є основною формою збереження і передачі художніх цінностей у музичному мистецтві. У США на початку століття в галузі нотовидавництва працював Г. Е. Смолинський, під упорядкуванням якого було надруковано оригінальні твори М. Вербицького та Й. Кишакевича [3].

Важливим компонентом музичної культури вважається звукозапис. Надзвичайно вагому дискографію засвідчує Капела бандуристів ім. Т. Шевченка з Детройта (США), серед записаних творів якої – авторські оригінальні композиції М. Вербицького, зокрема гімн “Ще не вмерла Україна”.

Українці в Канаді теж активно популяризували хорові твори композиторів “перемиської школи” та їх послідовників. У Вінніпезі ювілейний концерт на відзначення сторіччя від дня народження Т. Шевченка відбувся за участю чоловічих та мішаних хорів товариства “Боян” та Товариства ім. Марії Заньковецької. Музична програма концерту складалася із творів на слова Т. Шевченка – хорових (“Катерина” – Й. Кишакевича, “Та не дай, Господи, нікому”, “Заповіт” – С. Воробкевича), вокальних та інструментальних творів¹. Репертуар засвідчує високий виконавський рівень колективів, їхню обізнаність з новинками хорової літератури.

Урочисте відкриття Народного Дому у Вінніпезі у 1916 р. перетворилося на величну маніфестацію українців, де звучала українська пісня. Співав об’єднаний (із трьох співацьких товариств) хор під керівництвом голови Товариства “Боян” С. Ковбля. Серед творів – “Ще не вмерла Україна” М. Вербицького [18]. Хор УНДому у Вінніпезі під керівництвом П. Маценка виконував на концертах твори Й. Кишакевича та М. Вербицького [14, с. 30].

Музично-співочі товариства “Боян”, поширені в Галичині на переломі XIX–XX ст., побутували і в еміграції. Товариство “Боян” у Вінніпезі у 30-х рр. провело Шевченківські свята за участю хору “Боян”, на яких виконувався твір “Катерина” Й. Кишакевича [25].

Хор “Бурлака”, заснований у 1945 р. С. Гумініловичем у Ріміні з колишніх вояків дивізії “Галичина”, відновив свою роботу 1975 р. в Канаді [23]. У репертуарі хору був твір “Огні горять” С. Воробкевича. Хором “Дніпро” під керівництвом М. Дитиняк та В.А. Колесника виконувалася духовна музика, зокрема частини з Літургії М. Вербицького.

Провідним українським колективом у Великій Британії є чоловічий хор “Гомін” під керівництвом Я. Бабуняка, заснований у 1949 р. У репертуарі колективу – “Огні горять” С. Воробкевича. Хор – учасник Міжнародних конкурсів в Уельсі, Швейцарії, гастролював у країнах Європи, Канаді та США, виступав у найбільших залах світу, брав участь у святкуванні 1000-річчя хрещення Руси-України в Лондоні та Ватикані, кілька разів співав на

¹ Пропам’ятна книга Українського Народного Дому у Виннипегу / матеріали до цієї книги зібрав і написав Семен Ковбель; зредагував проф. Д. Дорошенко. Вінніпег: видано заходами і коштом Українського Народного Дому у Виннипегу, 1949. С. 156–157.

Міжнародному фестивалі в Ланголлені (Уельс). У 1966 р. на конкурсі хорів у Швейцарії “Томону” присудили перше місце та приз публіки.

У репертуарі хору “Дніпро” в Олдгамі при парафії св. Володимира УАПЦ (керівник – А. Кліш) була літургійна музика М. Вербицького та твори С. Воробкевича.

“Візантійський хор” з Голландії працював майже півстоліття під керівництвом М. Антонович, який колись співав в хорі Малої духовної семінарії у Львові під орудою Д. Котка. Хор семінарії виконував “Літургію” Й. Кишакевича, що базувалася на галицьких самоїлкових мелодіях. Тож в репертуар “Візантійського хору” диригент добирав твори українських композиторів різних стильових напрямів, зокрема М. Вербицького та С. Воробкевича.

Виконання духовної музики активізувалося в часі відзначення 1000-ліття хрещення Руси-України. У Лондоні (Велика Британія) 29 травня 1988 р. відбувся величний концерт української духовної музики у найбільш репрезентативній концертній залі Лондона “Royal Albert Hall” за участю зведених хорів у складі 421 особи. Це були: “Думка” (Нью-Йорк, США, диригент – С. Комірний), “Візантійський хор” (Утрехт, Нідерланди, диригент – М. Антонович), жіночий хор “Веснівка” (Торонто, Канада, диригент – Г.-К. Кондрацька), “Український ювілейний хор 1000-ліття” під орудою диригентів М. Бучка та С. Гуньки (200 осіб), що об’єднав хорові ансамблі та співочі гуртки з різних міст Великобританії (з Манчестеру – “Гомін” під проводом Я. Бабуняка, “Русалка Дністрова” під проводом П. Гуньки, “Трембіта” – диригенти Я. Бабуняк і П. Гунька; “Боян” і “Заграва” з Ноттінгему – диригент М. Бучок, “Верховина” – диригент С. Гунька та “Волошки” – диригент А.а Бахура (обидва – з Ковентрі), “Діброва” з Брандфорду – диригенти С. Замулінський та Я. Шутка, співочий гурток “Ластівка” з Лідс – диригент П. Ревчук) [31]. У концертній програмі були твори чотирьох століть української хорової музики (XVII–XX). Поряд із піснеспівами з Ірмологіонів XVII, XIX ст., звучали духовні твори М. Вербицького [28].

В домі української культури в Чикаго (США) 6 серпня 1988 р. відбувся концерт духовної музики хору парафії св. Андрія з Блумінгдейла (штат Іллінойс) під керівництвом В. Трухлого, у програмі якого були твори М. Вербицького. З цією ж програмою хор виступив в університеті Нотр Дейм та Вітон Коледж, а також в українській католицькій церкві св. Володимира та Ольги в Чикаго [22].

Ювілейний екуменічний молебень та концерт в “Town Hall” відбулись у Мельбурні (Австралія) 14 серпня 1988 р. Сумівський хор “Черемош” (дир. М. Костюк), жіночий православний хор ім. св. Володимира, молодіжний катедральний хор, ансамбль бандуристів ім. Лесі Українки виконали “Отче наш” М. Вербицького [27].

Ювілейні святкування у Бразилії відбулися 1988 р. Урочисту Архиєрейську Службу Божу супроводжував мішаний хор української католицької катедри св. Івана Хрестителя і УКЦ Різдва Божої Матері, у виконанні якого під час урочистого обіду прозвучав “Ангел вопіяше” М. Вербицького.

Отже, впродовж XX століття хорові (духовні і світські) твори композиторів “перемиської школи” пропагувалися українською діаспорою в різних країнах світу, що засвідчувало високий рівень співочої культури нашого народу.

Висновки. Упродовж XX ст. духовні і світські хорові твори композиторів “перемиської школи” (М. Вербицького, І. Лаврівського) та їхніх послідовників (В. Матюка, П. Бажанського, С. Воробкевича, Й. Кишакевича) розглядалися як вагомий чинник збереження національної ідентичності. Їх поширення за межами України з кінця XIX і впродовж усього XX ст. в різних державах (Австрії, Чехословаччині, Польщі, Італії, Великій Британії, США, Канаді) засвідчило високий рівень хорового мистецтва народу.

Особливої актуалізації виконання цих творів набуло в період відзначення 1000-ліття хрещення Русі-України (1988). Воно було сприйняте як маніфестація незламності національного духу українського народу, що виявлявся у боротьбі за незалежність і свободу, а також як дієвий засіб популяризації та утвердження його духовно-мистецьких цінностей у світовому контексті.

Список використаної літератури та джерел

1. [Б. а.]. Здвиг українців Метрополії з нагоди фестивалю в 60-річчя У. Н. Союзу. Свобода. 1954. 18 травня, Ч. 94.
2. [Б. а.]. Український Нью Йорк у поклоні Тарасові Шевченкові. Свобода. 1964. 17 березня, Ч. 51.
3. Вербицький М. Не чужого ми бажаєм: Дуєт про тенора і барітон [з супр. фп.] : [Тв. 48] / [авт. муз.] Вербицький; [авт. слів В.] Шашкевич. New York : Н. Е. Smolen, [1917–1928]. 7 с. : іл.
4. Дмитро Котко та його хори: статті, рецензії, спогади, документи / ред.-упоряд. С. Стельмашук. Дрогобич : Відродження, 2000. 336 с.
5. Домет [Садовський В.]. Мішаний хор при храмі св. Вм. Варвари у Відні (“Gemischer Chor zur Hl. Barbara in Wien”). Альманах музичний. Літературна часть першого ілюстрованого Календаря музичного / склав і упоряд. Р. Зарицький. Львів, 1904. С. 124–135.
6. Драган А. Український Народний Союз у минулому і сучасному. Українці у Вільному світі. Ювілейна книга Українського Народного Союзу (1894–1954) / ред. Л. Мишуга й А. Драган. Jersey City, N J : Видання Укр. Нар. Союзу [Б. р.]. С. 58–59.
7. Збірка 10 пісень для хорів / упоряд. Я. Полянський. Варшава : Головне правління УСКТ, 1974. 34 с.
8. Зваричук Ж. Роль і значення перемишльського хорового осередку в розвитку духовної культури Галичини XIX століття. Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. Івано-Франківськ, 2009. Вип. 15–16. С. 72–78.
9. Кишакевич, Й. Не плакати нам: Гімн: на хор міманий [мішаний] з піано аком. / муз. Й. Кишакевича; Слова Івана Д... [Г. Гордого]. New York : Видавець Н. Е. Smolen, [1917–1928]. 3 с.

10. Кияновська Л. “Перемиська школа” як культурологічний феномен. Перемишль і перемиська земля протягом віків. (3). Інституції : зб. наук. праць та матеріалів Міжнар. наук. конф. Перемишль, 11–13 квітня 2002 р. / НТШ у Польщі ; Ін-т народознавства ім. І. Крип’якевича НАН України ; за ред. С. Заброварного; упоряд.: С. Заброварний, М. Литвин, Ф. Стеблій. Перемишль–Львів, 2003. С. 335–343.

11. Кияновська Л. Основні етапи музичних зв’язків Західної України й Австрії: спроба історичної систематизації. Подорож до Європи. Галичина, Буковина і Відень на центральноєвропейській культурній шахівниці / упоряд.: Гаврилів О., Гаврилів Т. Львів : ВНТЛ–Класика, 2005. С. 116–132.

12. Лисько З., о. Порфір Бажанський. Український самостійник. Мюнхен, 1954. 29 серпня. Ч. 35(241); 5 вересня. Ч. 36 (242); 12 вересня. Ч. 37 (243); 19 вересня. Ч. 38 (244); 26 вересня. Ч. 39 (245); 3 жовтня. Ч. 40 (246).

13. Лисько З. Порфир Бажанский (1836–1920). Вісті–Herald. Міннесота Міннеаполіс. 1968. Ч. 1 (24). С. 10–15; Ч. 2 (25). С. 10–15.

14. Маценко П. Моя праця в Українськiм Народнiм Домi (листопад 1936 – лютий 1940). Павло Маценко: композитор і громадський діяч : зб. пошану 90-ліття народин / упоряд. і ред. В. Верига. Торонто : Видання УНОКанади, 1992. С. 26–30.

15. Мудрий С. о. ЧСВВ. Нарис історії української папської колегії св. Йосафата в Римі = Storia del Pontificio Collegio Ucraino di san Giosafat a Roma. Рим : Вид-во о. Василіан, 1984. 197 с.

16. Невмируща пісня. Ювілейний альманах хору “Думка”. 1949–1959. Нью-Йорк, 1960. 112 с.

17. Попович О. Українське музичне життя Перемишля (1919–1999) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03. Київ, 2003. 18 с.

18. Пропам’ятна книга Українського Народного Дому у Вінніпегу / матеріали до цієї книги зібрав і написав С. Ковбель ; зредагував проф. Д. Дорошенко. Вінніпег : видано заходами і коштом Українського Народного Дому у Вінніпегу, 1949. 863 с.

19. Стех Я. Пропам’ятна книга українських діячів Перемищини XIX–XX століть : зб. есеїв. Ч. I. Львів : СПОЛОМ, 2006. 536 с.

20. Український мішаний хор “Карпати” – 20 років. Кошиці : Український мішаний хор “Карпати”, 2005. 115 с.

21. Українські хори і солісти в Мюнхені : зб. з культурного життя українців у Мюнхені, присвячено 25-літтю існування екзархії українців-католиків і 40-літтю УАПЦ та ЦПУЕН в Зах. Німеччині = Ukrainische Chöre und die Solisten in München / зібрав і опрацював інж. Дмитро Білий. Мюнхен : Видання П., 1945–1985. 209 с.: іл., портрети.

22. Українці в Чикаго й Ілліной. В тисячоліття Хрещення України : зб.-довідник / ред. і упоряд. Дарія Маркусь. Чикаго, 1989. 395 с.

23. Федик І., Федик І. Історія хору “Бурлака”. Торонто–Львів : ВВП “Місіонер”, 2004. 188 с.

24. Центральний державний архів у Празі (SUAP). Ф. 1484 (UM), картон № 81, інв. № 964 /1. Шевченкові торжества у різних землях – запрошення, програми. 1911–1944 (А–Ро).

25. Центральний державний архів у Празі (SUAP). Ф. 1484 (UM), картон № 81, інв. № 964/3. Шевченкові торжества у різних землях – запрошення, програми. 1911–1944 (Інші міста на R–Z).

26. Чикаго – Шевченкові. Пропам’ятна книга в соті роковини смерті. 1861–1961. Чикаго : Укр.-Американська Вид. спілка в Чикаго, 1961. 87 с.

27. Шевців о. І. Відзначення ювілею тисячоліття хрещення Руси-України в Австралії. Австралія : коштом автора, 1997. 371 с.

28. Ювілейний міжнародний концерт 1000-ліття хрещення України. 988–1988. Royal Albert Hall. Londin. 29.05.1988. Пам’ятова програма / ред. В. Луців. Лондон : Видавець, 1988. 136 с.

29. Ясіновський Ю. Дяко-учительський інститут у Перемишлі. Перемишль і перемиська земля протягом віків. (3). Інституції : зб. наук. праць та матеріалів Міжнар. наук. конф. Перемишль, 11–13 квітня 2002 р. / НТШ у Польщі ; Ін-т народознавства ім. І. Крип’якевича НАН України ; за ред. С. Заброварного ; упоряд. : С. Заброварний, М. Литвин, Ф. Стеблій. Перемишль – Львів : Видавню, 2003. С. 249–259.

30. Presovska univerzita Greckokatolicka Bohoslovecka Fakulta. Decenium byzanskeho Liturgickeho zboroveho spevu na ickej bohosloveckej Fakulte Presovskej university v Presove / zostavili : PhDr. Pavol Dancak ; PaedDr. Frantisek Dancak. Presov, 2003. 20 s.

31. Royal Albert Hall. A Celebration of the millennium of Christianity in Ukraine. 988–1988. 15 p.

References

1. [Anon]. (1954). Zdvyh ukraintsiv Metropolii z nahody festyvaliu v 60-richchia U. N. Soiuzu [A rally of Ukrainians in the Metropolis on the occasion of the festival marking the 60th anniversary of the U.N. Union]. *Svoboda*, May 18, 94 [in Ukrainian].

2. [Anon]. (1964). Ukrainskyi Niu York u pokloni Tarasovi Shevchenkovi [Ukrainian New York pays homage to Taras Shevchenko], *Svoboda*, Mart 17, 51 [in Ukrainian].

3. Verbytskyi, M. (1917–1928). Ne chuzhoho my bazhaiem: Duet pro tenora i bariton [z supr. fp.] [We do not desire another’s: Duet about a tenor and a baritone]. New York: H. E. Smolen [in Ukrainian].

4. Dmytro Kotko ta yoho khory: statti, retsenzii, spohady, dokumenty [Dmytro Kotko and his choirs: articles, reviews, memoirs, documents] (2000). / edit S. Stelmashchuk. Drohobych [in Ukrainian].

5. Domet [Sadovskyi, V.]. (1904). Mishanyi khor pry khrami sv. Vm. Varvary u Vidny (“Gemischer Chor zur Hl. Barbara in Wien”) [Mixed choir at the church of St. Barbara in Vienna]. *Musical Almanac. Literary part of the first illustrated Musical Calendar* / composed by Romuald Zarytsky. [Lviv], 124–135 [in Ukrainian].

6. Drahan, A. *Ukrainskyi Narodnyi Soiuz u mynulomu i suchasnomu* [Ukrainian People's Union in the past and present]. *Ukrainians in the Free World. Jubilee Book of the Ukrainian People's Union (1894–1954)* Jersey City, N. J.: Public. of the Ukrainian P. U., 58–59 [in Ukrainian].

7. *Zbirka 10 pisen dlia khoriv* [Collection of 10 songs for choirs]. (1974)/ edit. Ya. Polianskyi. Varshava [in Ukrainian].

8. Zvarychuk, Zh. (2009). Rol i znachennia peremyslshkoho khorovoho osередku v rozvytku dukhovnoi kultury Halychyny KhIKh stolittia [The role and significance of the Przemyśl choral center in the development of spiritual culture of Galicia in the 19th century]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Mystetstvoznavstvo*. Ivano-Frankivsk. № 15–16, 72–78.

9. Kyshakevych, Y. (1917–1928). Ne plakaty nam: Hymn: na khor mimanyi [!mishanyi] z pyano akom [Don't Cry to Us: Anthem: for mixed choir [!mixed] with piano accompanist] / muz. Y. Kyshakevycha; Slova Ivana D... [H. Hordoho]. New York: Vydav. H. E. Smolen [in Ukrainian].

10. Kyianovska, L. (2003). “Peremyska shkola” yak kulturolohichniy fenomen. Peremysl i peremyska zemlia protiahom vikiv. (3). Instytutsii: zb. nauk. prats ta materialiv Mizhnar. nauk. konf. Peremysl, 11–13 kvitnia 2002 r. / NTSh u Polshchi; In-t narodoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy; pid red. S. Zabrovarnoho; uporiad.: S. Zabrovarnyi, M. Lytvyn, F. Steblii. Peremysl –Lviv, 335–343. [in Ukrainian].

11. Kyianovska, L. (2005). Osnovni etapy muzychnykh zviazkiv Zakhidnoi Ukrainy y Avstrii: sproba istorychnoi systematyzatsii [The main stages of musical relations between Western Ukraine and Austria: an attempt at historical systematization]. *Journey to Europe. Galicia, Bukovina and Vienna on the Central European Cultural Chessboard*. Lviv, 116–132 [in Ukrainian].

12. Lysko, Z. Porfir' Bazhanskyi. (1954). *Ukrainskyi samostiinyk* [Ukrainian self-respect]. Miunkhen [in Ukrainian].

13. Lysko, Z. Porfyr Bazhanskyi (1836–1920). *Visti–Herald*. Minnesota Minneapolis. Ch. 1 (24), 10–15; Ch. 2 (25), 10–15.

14. Matsenko, P. (1992). *Moia pratsia v Ukrainskim Narodnim Domi* (lystopad 1936 – liutyi 1940) [My work at the Ukrainian People's House (November 1936 – February 1940)]. Pavlo Matsenko: composer and public figure: collection of tributes to the 90th anniversary of the birth of the people / edited and proofread by V. Veryga. Toronto: UNO Canada Publishing House. 26–30.

15. Mudryi, S. o. (1984). *ChSVV. Narys istorii ukrainskoi papskoi koleгии sv. Yosafata v Rymi* [A sketch of the history of the Ukrainian Pontifical College of St. Josaphat in Rome]. *Storia del Pontificio Collegio Ucraino di san Giosafat a Roma*. Rym: Vyd-vo oo. Vasylian.

16. *Nevmyrushcha pisnia*. (1960). *Yuvileinyi almanakh khoru “Dumka”* [The Immortal Song. Anniversary Almanac of the Dumka Choir.]. 1949–1959. New-York.

17. Popovych, O. (2003). *Ukrainske muzychne zhyttia Peremyslia* (1919–1999) [Ukrainian musical life of Peremysl (1919–1999)] (Author's abstract of PhD dissertation). Kyiv.

18. Kovbel, S., (1949). *Propam'iatna knyha Ukrainskoho Narodnoho Domu u Vynypehu* [Memorial book of the Ukrainian National Home in Winnipeg]. Winnipeg: Ukrainian National Home in Winnipeg.

19. Stekh, Ya. (2006). *Propam'iatna knyha ukrainskykh diiachiv Peremyschyny XIX–XX stolit: zb. eseiv. Chastyna I* [Memorial book of Ukrainian figures of Peremysl region of the 19th–20th centuries: Collection of essays. Part I]. Lviv: Spolom.

20. *Ukrainskyi mishanyi khor “Karpaty” – 20 rokiv* [Ukrainian mixed choir “Karpaty” – 20 years]. (2005). Kosice: Ukrainian Mixed Choir “Karpaty.”

21. Bilyi, D. (1945–1985). *Ukrainski khory i solisty v Miunkheni = Ukrainische Chöre und die Solisten in München* [Ukrainian choirs and soloists in Munich: From the cultural life of Ukrainians in Munich, dedicated to the 25th anniversary of the Exarchate of Ukrainian Catholics and the 40th anniversary of the UAOC and CPUEN in Western Germany]. Munich: Edition II.

22. Markus, D. (1989). *Ukrainci v Chykaho y Illiinoi. V tysiachelittya Khreshchennia Ukrainy: zbirnyk-dovidnyk* [Ukrainians in Chicago and Illinois. For the millennium of the Baptism of Ukraine: Reference collection]. Chicago.

23. Fedyk, I. (2004). *Istoriia khoru “Burlaka”* [The history of the “Burlaka” choir]. Toronto–Lviv: VVP “Misioner.”

24. Central State Archives in Prague (SUAP). (1911–1944). *Shevchenkovi torzhestva u riznykh zemliakh – zaproshennia, prohramy (A–Ro)* [Shevchenko celebrations in various regions – invitations, programs (A–Ro)] (Fond 1484 (UM), carton no. 81, inventory no. 964/1). Prague.

25. Central State Archives in Prague (SUAP). (1911–1944). *Shevchenkovi torzhestva u riznykh zemliakh – zaproshennia, prohramy (R–Z)* [Shevchenko celebrations in various regions – invitations, programs (R–Z)] (Fond 1484 (UM), carton no. 81, inventory no. 964/3). Prague.

26. *Chikaho – Shevchenkovi. Propam'iatna knyha v soti rokovyny smerty. 1861–1961* [Chicago to Shevchenko: Memorial book for the 100th anniversary of his death. 1861–1961]. (1961). Chicago: Ukrainian-American Publishing Union in Chicago. 87 s.

27. Shevtsiv, I. (1997). *Vidznachennia yuvileiu tysiachelittia khryshchennia Rusy-Ukrainy v Avstralii* [Commemoration of the Millennium of the Baptism of Rus'-Ukraine in Australia]. Australia: Author's publication.

28. Lutsiv, V. (1988). *Yuvileinyi mizhnarodnyi kontsert 1000-littia khreshchennia Ukrainy. 988–1988*. Royal Albert Hall, London, May 29, 1988: *Pamiatkova prohrama* [Jubilee International Concert for the Millennium of the Baptism of Ukraine. 988–1988. Memorial program]. London.

29. Yasinovskiy, Yu. (2003). *Diako-uchytelskyi instytut u Peremysli* [The Deacon-Teacher Institute in Peremysl]. In S. Zabrovarnyi (Ed.). *Mizhnarodna naukova konferentsiia “Peremysl i peremyska zemlia protiahom vikiv,” (3) Instytutsii*. Peremysl–Lviv: NTSh u Polshchi & Institute of Ethnology NAS of Ukraine, 249–259.

30. Dancák, P. (2003). *Decénium byzantského liturgického zborového spevu na Gréckokatolíckej bohosloveckej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove* [Decade

of Byzantine liturgical choir singing at the Greek Catholic Theological Faculty of Prešov University]. Prešov: Prešovská univerzita.

31. Royal Albert Hall. (1988). A Celebration of the Millennium of Christianity in Ukraine, 988–1988. London.

PROMOTION OF THE CHORAL CREATIVITY OF THE COMPOSERS OF THE “PEREMYSHL SCHOOL” AND THEIR FOLLOWERS IN THE UKRAINIAN DIASPORA

Hanna KARAS’

*Vasyl Stefanyk Carpathian National University,
Department of Music Education and Conducting Methods,
57 Shevchenko Str., Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76000
e-mail: hanna.karas@cnu.edu.ua*

The relevance of researching the works of representatives of the “Peremyshl’ School” (Mykhailo Verbytskyi, Ivan Lavrivskyi) and their followers (Viktor Matiuk, Porfyriy Bazhanskyi, Sydor Vorobkevych, Yosyp Kishakevych) stems from a desire to understand this phenomenon within the world cultural space. The purpose of this study is to explore the prevalence of choral works by these composers in the Ukrainian diaspora. It has been established that these works were a factor in the preservation of Ukrainian national identity and were promoted outside of Ukraine from the end of the 19th century and throughout the 20th century. The study traces this process across several countries (Austria, Czechoslovakia, Poland, Italy, the USA, Canada, and Great Britain), as well as through specific choral groups and conductors. Attention is given to the performance of works by representatives of the “Peremyshl’ School” and their followers during the celebration of the 1000th anniversary of the Baptism of Kyivan Rus’-Ukraine. The research methodology is based on a combination of general scientific and special art history methods, in particular historical-cultural and phenomenological. This methodological approach allows us to consider the popularization of the composers’ work as a result of the efforts of representatives from various fields of musical art (conductors, choir members, musicologists, and critics), defining the cultural and musical practice in emigration as a phenomenal phenomenon. The scientific novelty consists in the comprehensive coverage of the resonance of the “Peremyshl’ School” in the world on the basis of little-known and new sources introduced into scientific circulation.

Conclusions. The revitalization of the choral heritage of the “Peremyshl’ School” composers by the Ukrainian diaspora in emigration was a factor in preserving national and cultural identity, a manifestation of the indomitable spirit of the Ukrainian people struggling for independence and freedom, and a means of establishing their presence in the world cultural space.

Keywords: composers, “Peremyshl’ School”, choral works, choral performance, Ukrainian diaspora.

Стаття надійшла до редколегії 29.09.2025 р.
Прийнята до друку 24.11.2025 р.